

*Др Маџа М. Кулаузов, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs*

ТУЖБА ПО ОДРЕДБАМА ЗАКОНИКА О ГРАЂАНСКОМ СУДСКОМ ПОСТУПКУ ИЗ 1865. ГОДИНЕ*

Сажетак: Аутор у раду врши историјскоправну анализу одредаба Законика о грађанском судском поступку из 1865. године које се односе на тужбу. Детаљно су размођрени садржај тужбе и процесне претпоставке које су морале бити испуњене да би се по њој мођло поступиати, одговор на тужбу и рокови за његово подношење, као и прошивитужба. Изложено је како је 1864. године шекла процедура коначног уобличавања норми о иницијалном парничном акту у законском шексу. Са шим циљем анализиране су примедбе које је Комисија именована од сиране Државног савеша изнела на рачун појединих одредаба законског нацрта, као и одговор министри правде, аутора кодификације на њих. Иако одредбе о тужби нису новелиране за све време важења процесног кодекса, скренућа је пажња и на измене и дођуне појединачних чланова о тужби предложене 1872. године и реакцију надлежних судских власи на њих. У шом коншексу размођрени су коментари изнети шоводом појединих важећих, али и суђерисаних законских рещења.

Кључне речи: Парнично законодаштво, грађански судски поступак, тужба, Законик из 1865. године, законски пројекат из 1872. године.

1. УВОД

С обзиром на то да се тужбом покреће парнични поступак она има карактер иницијалне процесне радње. Представља средство путем којег активно легитимисана странка захтева од суда да јој према туженом досуди одређену

* Рад је настао као резултат научног ангажовања на пројекту Правног факултета у Новом Саду под називом „Правна традиција и нови правни изазови” у 2018. години.

правну заштиту. Да би суд могао да одлучи о основаности тужбеног захтева он мора бити јасно формулисан и заснован на чињеницама на којима тужилац темељи своје тражење, а исто тако и снабдевен доказима којима се поткрепљују наведене чињенице. Због значаја који тужба има у поступку остваривања субјективних грађанских права, у свим процесним кодификацијама донетим у Србији у току XIX века њеном прецизном одређењу је била посвећена велика пажња. Наиме, уколико је тужба непрецизна и недовољно аргументована одговарајућим чињеничним и доказним материјалом, вероватноћа да дође до грешака у суђењу и повреде закона је много већа. Наравно, постоји инстанциона контрола судских одлука у другом степену која је изузетно значајна за остваривање правне заштите у случају када је повређен или угрожен неки правом заштићен интерес.¹ Ипак, треба имати у виду да је жалбена процедура повезана са великим трошковима и значајним пролонгирањем поступка те је стога неопходно настојати да, кад год је то могуће, пресуда донета у првој инстанци буде законита.

2. ФОРМУЛИСАЊЕ ОДРЕДАБА О ТУЖБИ У ЗАКОНСКОМ ПРОЈЕКТУ

Како је Законик о поступку судејском у грађанским парницама из 1860. године претрпео бројне критике у научној и стручној јавности, министар правде Рајко Лешјанин је израдио нацрт нове процесне кодификације и поднео га 23. новембра 1864. године Државном савету на одобрење.² Тим поводом Савет је три дана касније сазван у заседање на којем је одлучено да се образује четворочлана комисија (чинили су је Димитрије Црнобарац, Филип Христић, Ђорђе Ценић и Димитрије Матић) која би пројекат размотрила и своје мишљење о њему, уз евенталне примедбе, поднела Савету на даље поступање.³

Тужба је иницијална парнична радња којом се покреће парнични поступак, јер се, сходно акузаторском начелу, на парницу примењује латинска правна максима *nemo iudex sine actore* (нема суђења без тужбе). Зато је она врло детаљно нормирана у глави четири законског пројекта која носи назив „О поступању код суда”. Тужби и одговору на њу посвећено је чак 23 члана,

¹ Вид. Маша Кулаузов, „Редовни правни лекови по одредбама парничног законодавства из 1853. и 1860. године”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник радова ПФНС)* 3/2016, 862.

² Писмо Министра правде Државном савету од 23. новембра 1864. године, Архив Србије (у даљем тексту: АС), фонд *Државни савети* (у даљем тексту: ДС), 1865, број документа (у даљем тексту: док. бр.) 53, лист (у даљем тексту: л.) 1.

³ Белешка са седнице Савета од 26. новембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 1.

од којих су неки врло опширни, у оквиру I одељка четврте главе под насловом „Припрема за извиђање”.

Комисија се најпре осврнула на члан 107 пројекта учивши једну термилошку недоследност. Наиме, министар је у горепоменутом члану означио да је одбор задужен да усмену тужбу заведе у протокол што је било у колизији са чл. 106. У њему је прописано да председник суда одређује једног од судија или, пак, најбољег судског званичника, да у име суда прима тужбе, одговоре, заказује рочишта и обавља друге процесне радње неопходне за припрему главне расправе.⁴ Како је из њега уочљиво да је председник суда имао у виду једно а не више лица, Комисија је резоновала да би исправније било употребити термин „пријавник” а не „одбор”. Министар је ову примедбу усвојио уз опаску да је он, узимајући у обзир значај и обим посла, сматрао да би на то место требало поставити више лица, али како кадровски капацитети судова не дозвољавају да већи број судског особља буде ангажован на оваквим дужностима, прихватио је мишљење Комисије.⁵

Критиковано је и решење садржано у параграфу 111 пројекта према којем би тужба која не садржи све битне елементе била одбачена као неуредна, а тужитељ упућен на могућност улагања жалбе суду против те одлуке.⁶ Комисија је сматрала да би, уколико би се оваква одредба усвојила, правно неуке странке трпеле штетне последице, те је стога инсистирала да се формулација члана 111 ублажи. У том смислу она је предложила да о непотпуној, односно нејасној тужби пријавник обавештава председника суда који би се са своје стране постарао да се, у сарадњи са странком, тужба допуни и исправи. Наравно, тужиоцу је увек била остављена могућност да инсистира на томе да се његова тужба у изворном облику узме у разматрање. Ако је, пак, било очигледно да је тужба неуредна, председник би решењем одбацио такву тужбу и о томе обавестио тужиоца. Са овако предложеном изменом

⁴ Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 22.

⁵ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 104-105. Министар је сигурно имао у виду и законско решење садржано у чл. 30 Законика о судејском поступку у парницама грађанским за Књажество Србију (у даљем тексту: Законик из 1853. године), Београд 1853. У поменутом члану је, наиме, било прописано да ће свако лице које лично дође у суд да усмено изјави тужбу бити саслушано од стране одбора сачињеног од једног члана и записничара. Исти одбор је, по чл. 29 Законика био надлежан да поступа и по писмено поднетој тужби. Са све учесталијим подношењем тужби у писменој форми престала је потреба да се за пријем тужби и предузимање првих процесних радњи по њој именује више лица, тако да је већ у наредном процесном законнику прописано да те радње врши један за то одређени судски званичник. Вид. чл. 28 Законика о поступку судејском у грађанским парницама за Књажество Србију (у даљем тексту: Законик из 1860. године), Правитељствена печатња, Београд 1860.

⁶ Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 23-24.

чл. 111 министар се сагласио.⁷ Очигледно неуредна је вероватно била она тужба у којој нису биле означене ни странке, ни суд, нити тужбени захтев, тако да је по њој било апсолутно немогуће поступати.

Тужбе су се по правилу узимале у разматрање редоследом којим су подношене, осим уколико се радило о тужбама у стварима које су решаване по хитном поступку. Министар је у свом нацрту врло исцрпно навео које се ствари сматрају хитним у чак 11 тачака члана 116, али је на крају додао да ће се ургентним сматрати и сви они предмети које министар правде тако квалификује.⁸ Овако широка и неодређена формулација изазвала је подозрење код чланова Комисије да би хитност ствари могла бити плод произвољне процене ресорног министра, те да самим тим овако непрецизно регулисање отвара простор за арбитрерност и самовољу надлежних органа. Министар је у одговору на примедбу истакао да је тешко законом предвидети све хитне случајеве и да је само из тог разлога себи доделио овлашћење да процењује који је предмет хитан, али да је спреман да уважи аргументацију Комисије и спорну тач. 12 чл. 116 избрише из пројекта.⁹

Одговор на тужбу је важно процесно средство туженог путем којег он даје свој став о наводима из тужбе, пре свега износи своје процесне приговоре и изјашњава се да ли признаје или пак оспорава тужбени захтев. У првобитној верзији чл. 120 пројекта одговор на тужбу је био крајње сумарно регулисан. У поменутом члану само је било наведено да је тужена страна дужна да у року који јој је одређен потпуно одговори на тужбу и наведе све оно што поткрепљује њену одбрану.¹⁰ Комисија је сматрала да овако штура формулација доводи туженог у неравноправан процесни положај са тужиоцем и да је потребно допунити чл. 120 поуком туженом да одговор подноси у два примерка, како би један могао бити достављен тужиоцу. Уколико би тужени дао усмен одговор на тужбу ни тада не би требало да трпи штетне последице, већ би се поступало на исти начин као и са усменом тужбом, а то значи да би се одговор о трошку туженог преписивао у довољном броју примерака за све учеснике у поступку. Министар је прихватио примедбу Комисије, те је у наведеном смислу одредба чл. 120 допуњена. Комисија је предлагала да се одговор доставља тужиоцу пре заказивања рочишта како би имао довољно времена да се упозна са наводима противне странке, али

⁷ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 105.

⁸ Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 24-25.

⁹ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 106.

¹⁰ Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 25.

је оцењено да би усвајање оваквог решења било на уштрб концентрације поступка и процесне ефикасности.¹¹

Одговор на тужбу помињао се и у оквиру главе III пројекта која носи назив „О роковима и рочиштима”. У чл. 154 прописано је да приликом одређивања рока за одговор на тужбу суд мора водити рачуна о важности предмета спора, као и о времену потребном за прибављање доказног материјала.¹² Ова одредба задржана је у изворном облику и у коначној редакцији законског текста. Наравно, приликом одређивања рока за одговор на тужбу, судија је био дужан да се придржава општег рока за предузимање парничних радњи који, у дефинитивној законској верзији није могао бити краћи од осам дана нити дужи од два месеца. У првобитном тексту пројекта он је износио између 15 дана и два месеца (чл. 148),¹³ али га је Комисија сматрала предугачким и усмереним на одуговлачење поступка, те је на њену интервенцију скраћен.¹⁴

У глави X која се односила на противтужбу Комисија није ни на који начин интервенисала. Она се састојала из свега четири кратка члана и усвојена је у интегралном тексту,¹⁵ а из сачуваних бележака саветске Комисије која је прегледала нацрт види се да на седницама није вођена расправа ни о садржини ни о систематици одредаба наведеног поглавља.

3. ТУЖБА ПО ОДРЕДБАМА ЗАКОНИКА

Тужба, усмена или писмена, морала је задовољавати минималне захтеве у погледу садржине да би суд уопште могао по њој поступати. У свакој тужби, да би се сматрала уредном и потпуном, тужилац је био дужан да означи туженог, предмет спора, чињенице на којима заснива свој захтев и доказе којима се те чињенице поткрепљују, вредност предмета спора, да приложи пуномоћ адвоката ако има заступника и, што је најважније, да јасно и прецизно одреди тужбени захтев (чл. 93-94 Законика).¹⁶ Тужбени захтев је, наиме, централни део тужбе у коме тужилац формулише свој предлог

¹¹ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 106.

¹² Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 31.

¹³ *Ibid.*, л. 30.

¹⁴ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 109.

¹⁵ Законик о поступку судском у грађанским парницама, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 70.

¹⁶ Законик о поступку судском у грађанским парницама са свима изменама и допунама (у даљем тексту: Законик из 1865. године), Државна штампарија Краљевине Србије, Крф 1917. Интересантно је да је по одредбама процесне кодификације из 1860. године за пријем тужбе и предузимање припремних радњи које претходе рочишту поред суда била

како би требало да гласи диспозитив пресуде, односно тражи од суда да му досуди испуњење дуговане чинидбе. Његово јасно и прецизно одређење од пресудног је значаја за успех тужиоца у спору с обзиром да, у складу са начелом формалне (процесне) истине, суд у парничном поступку одлучује искључиво у границама захтева странака. Дакле, поступајући суд не предузима ниједну процесну радњу *ex officio*, већ само у оквирима предлога парничних странака утврђује истинитост њихових тврдњи и основаност њихових захтева. Зато се у парници фаворизују процесна начела која омогућавају концентрацију поступка, у првом реду начело диспозиције и расправно начело.¹⁷ У сваком случају тужилац није трпео штетне последице ни уколико би поднео непотпуну или нејасну тужбу, под условом да је на захтев председника суда допунио или исправио (чл. 97). Иако је било предлога да се наведени члан измени тако да би председник одмах по пријему непотпуне и нејасне тужбе исту решењем одбацивао што би значајно отежало процесни положај тужиоца,¹⁸ чл. 97 је остао непромењен за све време важења Законика из 1865. године.

Странка која је покретала спор требало је јасно да истакне захтев не само у погледу главне ствари већ и споредних тражења (интереса, трошкова поступка, накнаде штете, кирије) јер се након изрицања пресуде о главној ствари више није могло тражити намирење споредних потраживања (чл. 98).¹⁹

Тужилац није био у обавези да наведе правни основ тужбе, а то значи законски пропис на којем се заснивало његово право. У сваком случају, и уколико би га означио, суд није био везан његовом оценом, јер је тужилац правно неука странка која је могла и погрешно правно квалификовати свој захтев. Ту празнину би попунио суд по службеној дужности у складу са начелом *iura novit curia* („суд познаје право“).²⁰ Интересантно је да у чл. 94 Законика није била прописана обавеза тужиоца да у свом иницијалном правном акту именује суд стварно и месно надлежан за пресуђење његовог спора. Непостојање дужности да се означи суд којем се као адресату упућује први поднесак у парници тим је неразумљивија уколико се има у виду да су законске одредбе о стварној надлежности императивног карактера. У том смислу суд је био обавезан да по службеној дужности у току целог поступ-

овлашћена и полицијска власт среза из којег је тужени. Вид. чл. 32-47 главе III, одељка I који носи назив „Пријављивање код полицајне срезске власти и њени позиви”.

¹⁷ Снежана Бркић, „Терет доказивања у кривичном и парничном поступку”, *Зборник радова ПФНС* 1/2012, 317.

¹⁸ Приметбе Чачанског окружног суда од 2. априла 1873. године, АС, фонд *Министерство правосудства* (у даљем тексту: МП), 1873, док. бр. 4, л. 36-37.

¹⁹ Законик из 1865. године.

²⁰ Андра Ђорђевић, *Теорија грађанског судског поступка с погледом на Законик о поступку судском у грађанским парницама I* (приредио Д. Аранђеловић), Издавачка књижарница Геце Кона, Београд 1924, 130-131.

ка води рачуна о својој стварној надлежности, као што су и парничне странке у сваком тренутку могле тражити од њега да се огласи ненадлежним.²¹

У једној тужби могло се истаћи више захтева али само уколико су повезани истим чињеничним и правним основом. Кумулација тужбених захтева је у функцији процесне ефикасности и економичности у вођењу поступка, јер се о више спорова истовремено расправља и одлучује једном пресудом. Међутим, више предмета који потичу из разних основа, или из истог основа али је за њих потребно извођење различитих доказа, нису могли бити обједињени једном тужбом (чл. 96).²²

Министар правде Стојан Вељковић поднео је 1872. године Државном савету и свим судовима предлог измена и допуна појединих чланова Закона, између осталог и чл. 96 у том правцу да се више предмета из разних основа који се доказују различитим средствима могу обухватити једном тужбом. Овај предлог наишао је на критике код судских власти које су размотриле пројекат. Поменута законска измена оцењена је као нецелисходна и предложено решење као контрапродуктивно за ефикасно и брзо решавање спора. Сматрало се, наиме, да би кумулација разнородних захтева само искомпликовала поступак и створила непремостиве тешкоће како судијама, тако и парничним странкама.²³ Једино је председник Ужичког окружног суда, лично оцењујући предлог као неприхватљив и наводећи да је то мишљење и већине судија, истакао да поједини носиоци судских функција сматрају да треба усвојити предложену измену јер олакшава положај парничара који се због претераног инсистирања на форми излажу непотребном трошку.²⁴ Како је законски пројекат у целини негативно оцењен од стране Комисије која га је по налогу Државног савета размотрила,²⁵ никада није ни ушао у скупштинску процедуру, а чл. 96 је задржан у првобитној редакцији.

Суд би *ex officio* решењем одбацио тужбу која се односила на нешто што је законом забрањено или физички немогуће. На исти начин би поступио и уколико је иницијална парнична радња била усмерена против наредбе полицијске или политичке власти или, пак, против чиновника због дела

²¹ Живојин М. Перић, Драгољуб Аранђеловић, *Грађански судски њосџуџак, Предавања на Правничкоме факулџеџу, Прва књига: О усџројсџу судова и њиховој надлежности*, Издавач: Књижара Геце Кона, Београд 1920, 133-135.

²² Законик из 1865. године.

²³ Вид. Мишљење судије Неготинског окружног суда Симе Симића о предложеним допунама и изменама у поступку судском за грађанске парнице од 1865. год. од 2. априла 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 30; Приметбе председника Чачанског окружног суда од 2. априла 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 36; Мњење Београдског окружног суда од 31. марта 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 42.

²⁴ Примјетбе Ужичког окружног суда од 12. фебруара 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 14-15.

²⁵ Комисија Државном савету 22. септембра 1872. године, АС, МП, 1872, док. бр. 6.

учињеног у вршењу службене дужности уколико надлежни министар није одобрио вођење поступка против таквог државног службеника (чл. 99).

Тужбе су у суду примане редом којим су подношене (чл. 100), осим уколико су биле у питању тужбе у хитним стварима које су налагале неодложно решавање. Хитне ствари су у чл. 102 таксативно наведене у 12 тачака које обухватају: 1) стављање и скидање обезбеђења; 2) спор о праву због којег би започета градња била заустављена; 3) спор о издржавању; 4) спор о васпитању деце; 5) спор о продатој стоци када би њено издржавање парничару проузроковало велике трошкове; 6) спор о ствари подложној кварењу; 7) жалба против пресуде избраног суда; 8) парница између закуподавца и закупца о узајамним правима и дужностима; 9) парница механције и путника о трошковима; 10) тужба слуге против газде у погледу плате; 11) тужба за уништење неуредне јавне продаје и 12) све парнице у вези са стецишном масом.²⁶ Ствари квалификоване као хитне у чл. 102 сматране су таквим у свим фазама поступка и пред свим судским инстанцама. Имајући то у виду, министар правде је 31. јула 1865. упутио распис свим првостепеним судовима у којем им налаже да у спроводном писму адресованом на виши суд надлежан да поступа по изјављеном незадовољству или жалби назначе уколико је ствар хитна. Наиме, хитне ствари се, истакао је ресорни министар, и у Апелационом и Касационом суду ургентно решавају тако да би представљало губљење драгоценог времена уколико би се препустило вишим судовима да се тек увидом у парничне списе осведоче о хитности неког предмета.²⁷ У том смислу је и у последњем ставу чл. 102 Законика назначено да ће се поступати без одлагања и у оним хитним предметима враћеним првостепеним судовима на поновно одлучивање.²⁸

У складу са начелом обостраног саслушања странака (*audiatur et altera pars*) и начелом контрадикторности била је обавеза суда да достави примерак тужбе туженом на одговор у складу са општим правилима о достављању судских пресуда и решења. Као и тужба, и одговор на њу је могао бити усмен и писмен (чл. 104-105).²⁹

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Распис министра правде од 31. јула 1865, АС, МП, 1865, Рс I-74.

²⁸ Законик из 1865. године.

²⁹ *Ibid.* Достављање тужбе на одговор противној странци значајно је успоравало поступак. На то је указивао судија Неготинског окружног суда Симо Симић у свом мишљењу израженом поводом предложених измена законика из 1872. године. Наиме, поменути судија је истакао да је читава процедура у вези са достављањем тужбе на одговор (која се, узгред буди речено, уколико је усмена морала и преписати), слањем одговора туженог и заказивања рочишта тим поводом трајала најмање шест месеци. Вид. Мишљење судије Неготинског окружног суда Симе Симића о предложеним допунама и изменама у поступку судском за грађанске парнице од 1865. год. од 2. априла 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 29.

Тужени је био дужан да у току предвиђеног за то рока одговори на све наводе тужиоца као и да предложи све доказе којима поткрепљује своје тврдње. Свој одговор требало је да поднесе у два примерка јер се један достављао тужиоцу, али, уколико би одговор поднео усмено, он би био преписан у суду о његовом трошку (чл. 106).³⁰ Задоцнели одговор туженог поднет по истеку прописаног рока не би био узет у обзир уколико тужени не би оправдао кашњење (чл. 111).

Ако би тужени у свом одговору на тужбу затражио да се парница одбаци или одложи, суд би најпре расправио да ли за то има основа. Против решења којим се тражење туженог одбија није била дозвољена посебна жалба, али се оно могло нападати у оквиру незадовољства или жалбе против пресуде донете у главној ствари. Суд би усвојио захтев туженог и парницу одбио уколико би предлагач доказао: 1) да је ствар већ пресуђена (*res iudicata*) или да о њој тече друга парница; 2) да је тужилац већ намирио своје потраживање или закључио поравнање; 3) да је уговор чије испуњење тужилац тражи незаконит и 4) да је тужитељево право застарело (чл. 109). Парница би била одложена ако би се утврдило да њено решење зависи од исхода парнице која је у току или уколико рок испуњења уговора још увек није наступио (чл. 110).³¹

Министар правде Стојан Вељковић је у свом законском пројекту из 1872. године предложио да се одредба чл. 110 прошири тако што би се међу разлоге за одлагање парнице уврстили и избијање рата и наступање неких других догађаја у којима се суђења обустављају. Саветска комисија која је размотрила нацрт успротивила се предложеној измени уз аргументацију да је само највиша државна власт овлашћена да оцењује када наступа ванредно стање и да то нарочитим актом и прогласи.³²

По пријему одговора на тужбу или након истека рока остављеном туженом да се изјасни о тужбеним наводима, суд би заказао рочиште за извиђај и суђење (чл. 112). Рокови, укључујући и рок за одговор на тужбу нису могли бити краћи од осам дана нити дужи од два месеца, рачунајући од дана достављања писмена пасивно легитимисаној странци (чл. 116-117).³³

³⁰ Законик из 1865. године. Председник Чачанског окружног суда је 1872. године предлагао да се, у циљу постизања веће процесне дисциплине, одредба члана 106 поштри на тај начин што би убудуће требало сматрати да, уколико тужени не одговори на тужбу, то значи да признаје све тужбене наводе у целости. Вид. Приметбе председника Чачанског окружног суда од 2. априла 1873. године, АС, МП, 1873, док. бр. 4, л. 37. Да је ово решење усвојено, то би практично значило да би суд, ако пасивно легитимисана странка у поступку не пошаље свој одговор, без икакве даље расправе констатовао да тужени признаје све тужбене наводе и доносио пресуду на основу признања.

³¹ Законик из 1865. године.

³² Комисија Државном савету 22. септембра 1872, АС, МП, 1872, док. бр. 6, л. 3.

³³ Законик из 1865. године.

Комисија именована од стране Државног савета 1864. године са задатком да прегледа законски нацрт и изнесе своје примедбе, сматрала је да је овакво одређење рокова сувише уопштено. Њена сугестија ресорном министру је била да би рокове требало прецизније утврдити, као што је то било учињено у првом парничном закону из 1853,³⁴ узимајући притом у обзир важност спорног предмета, место пребивалишта странака и њихово евентуално одсуство из земље. У том смислу Комисија је предлагала да, уколико парничне странке живе у истом округу а не постоји опасност од одлагања, рокови не буду краћи од осам нити дужи од 15 дана, ако живе у различитим окрузима не буду краћи од 15 дана нити дужи од месец дана а, уколико се, пак, парничари налазе у иностранству, не буду краћи од једног нити дужи од два месеца.³⁵ Министар није изменио чл. 148 законског пројекта у траженом правцу вероватно сматрајући целисходнијим не везивати судију тако стриктном формулацијом, већ му оставити више слободе да у конкретном случају процени који је рок довољан за извршење неке процесне радње.

Законска материја која се односила на иницијални парнични акт завршавала се кратким поглављем о противтужби од свега четири члана (глава Х). Противтужбени захтев није био везан са тужбеним захтевом истим чињеничним и правним основом. Уколико је тужени имао противпотраживања према тужиоцу која проистичу из истог предмета њих је требало да истакне у одговору на тужбу. Смисао противтужбе се огледао само у томе да се пред истим судом расправља о захтевима обе процесне странке, али се на основу противтужбе водила посебна парница чији исход ни на који начин није зависио од судске одлуке о тужиоцевом тражењу. Противтужба се могла поднети у року од шездесет дана од пријема тужбе,³⁶ а није била дозвољена у споровима вођеним због непокретности, службености и залогe (чл. 342-345).³⁷

4. ЗАКЉУЧАК

Законик о грађанском судском поступку представља непобитан доказ да је законодавац у потпуности био свестан значаја тужбе за остваривање субјективног грађанског права оштећене странке. Зато су врло детаљно, у чак 23 члана, нормирани садржина тужбе и с тим у вези њени обавезни елементи, форма, главна и споредна тражења, тужбе у хитним стварима, одговор

³⁴ Вид. чл. 121 и 130 Законика из 1853. године.

³⁵ Извештај Комисије Државном савету од 14. децембра 1864. године, АС, ДС, 1865, док. бр. 53, л. 109-110.

³⁶ По чл. 170 Законика из 1853. године противтужба се могла поднети све до изрицања првостепене пресуде.

³⁷ Законик из 1865. године.

на тужбу и поступање с њим. Аутор кодекса је водио рачуна да одредбе о тужби буду формулисане у складу са начелом диспозитивности, начелом контрадикторности, расправним начелом и начелом обостраног саслушања странака на којима почива и модеран парнични поступак. О квалитету законског текста говори податак да су правосудни органи који су 1872. коментари-сали предложени законски пројекат упутили мериторне примедбе на рачун само четири члана Законика. Све остале сугестије и критике биле су стилске и терминолошке природе и нису се тицале суштине ствари. Међутим, о високом нивоу законског нормирања материје о тужби пре свих убедљиво сведочи чињеница да за пуне 64 године важења процесне кодификације није измењен ниједан члан који се односи на иницијални парнични акт.

*Maša M. Kulauzov, Ph.D., Associate Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs*

Complaint According to Provisions of Code of Civil Procedure from 1865

Abstract: *In civil law, a complaint is the very first formal action taken to officially begin a lawsuit. It contains the allegations against the defense, the specific laws violated, the facts that led to the dispute, and any demands made by the plaintiff to restore justice. If a complaint is incomplete in a way that it does not comprise all the necessary facts and legal reasons sufficient to support a claim against the defendant, it can lead to judicial errors and breaches of laws. That is a reason why precise and detailed legal regulation regarding initial document in a lawsuit is of great significance for plaintiff's success in litigation. The author of Code of Civil Procedure from 1865 was fully aware of this fact and therefore complaint was meticulously regulated in 23 paragraphs. As these provisions were in all respects satisfactory, they were not amended during the whole period that the Code was in force. Minister of Justice Stojan Veljković, however, proposed amendments to a few paragraphs concerning complaint in his draft from 1872 but, since this document was never enacted, aforementioned provisions remained unrevised.*

Keywords: *Legislation on civil procedure, civil proceedings, complaint, Code from 1865, draft from 1872.*

Датум пријема рада: 15.11.2018.